

EGE ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

**TÜRKİYE'DE
PEYZAJ TASARIMLARINDA KULLANILAN
BİTKİ MATERYALİ STANDARTLARININ
BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA**

Yusuf Evren DOĞAN

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mehmet Bülent ÖZKAN

Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Bilim Dalı Kodu : 621.01.07

Sunuş Tarihi : 12.09.2011

Bornova-İZMİR

2011

Yusuf Evren DOĞAN tarafından Yüksek Lisans tezi olarak sunulan “Türkiye’de Peyzaj Tasarımlarında Kullanılan Bitki Materyali Standartlarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma” başlıklı bu çalışma E.Ü. Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği ile E.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Eğitim ve Öğretim Yönergesi’nin ilgili hükümleri uyarınca tarafımızdan değerlendirilerek savunmaya değer bulunmuş vetarihinde yapılan tez savunma sınavında aday oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunmuştur.

Jüri Üyeleri:**İmza**

Jüri Başkanı	:
Raportör Üye	:
Üye	:

ÖZET**PEYZAJ TASARIMLARINDA KULLANILAN
BİTKİ MATERYALİ STANDARTLARININ
BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA**

DOĞAN, Yusuf Evren

Yüksek Lisans Tezi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü
Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Mehmet Bülent ÖZKAN
Eylül 2011, 46 sayfa

Bu tezde peyzaj tasarımında kullanılan bitki materyaline ilişkin üretim, yetiştirme ve sunum standartlarının belirlenmesine yönelik mevcut durum incelenmiştir.

Peyzaj tasarımında kullanılan bitki materyaline ilişkin üretim, yetiştirme ve sunum standartları ülkemizde yeterince dikkate alınmamaktadır. Buna bağlı olarak peyzaj uygulamalarında karşılaşılan sorunlar tasarım konusunda çalışan peyzaj mimarlarının çalışmalarını büyük ölçüde yavaşlatmakta ve ilgili sektörü gelişmiş ülkelerdeki örneklerine oranla eksik kılmaktadır. Bu koordinasyon eksikliği yerli materyalin yetersiz kalmasına ve ithal ürünlere yönelimin artmasına sebep olmaktadır. Standartlar konusunda birlikteliğin sağlanması bir gerekliliktir. Talep edenler ile arz edenlerin bitki materyali konusunda dünya standartlarını yakalaması ve takip etmesi, bu sayede yaşanan sorunların en aza indirilmesi öngörülmektedir.

Söz konusu bitkilere ilişkin ticari sunum standardının oluşturulmasının tartışmaya açılarak, bu konuda mevcut standartların ortaya konması, geliştirilmesi yönünde öneriler sunulması, sorunların incelenmesi bu tezin özünü oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Peyzaj, Tasarım, Bitki, Materyal, Standart

ABSTRACT

A RESEARCH ON STANDARDS DETERMINATION OF THE PLANTS USED FOR LANDSCAPE DESIGN

DOĞAN, Yusuf Evren

MSc in Landscape Architecture

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Mehmet Bülent ÖZKAN

September 2011, 46 pages

In this thesis, the production, cultivation and presentation standards of the plants used for landscape design has been studied with a research.

The production, cultivation and presentation standards concerning the plant material used in landscape design is not taken into enough consideration in the Turkish market. Accordingly the problems that are encountered during landscape execution slow down the studies of the landscape architects that work on design to a large degree and makes the sector in question hugely deficient when compared with examples in developed countries This lack of coordination causes the local material to be inadequate and a tendency to use important material. It is a dire necessity to form unison in standards. That those who demand and those who offer have to capture and follow-up to world standards of plant materials and thereby minimizing of the problems is foreseen.

The main topic of this thesis to establish standards, to bring forth suggestions for development and looking into the problems by opening the issue of the commercial presentation of the plants mentioned before into discussion.

Keywords: Landscape, Design, Ornamental plants, Materials, Standard

TEŞEKKÜR

Tez çalışmalarım süresince, engin deneyimi ve bilgi birikimi ile yol haritamın oluşmasını sağlayan, fikirleri ve yol göstericiliği ile çalışmamın gelişmesine imkan tanıyan tez danışmanım sayın Prof.Dr.Mehmet Bülent ÖZKAN'a teşekkürü bir borç bilirim.

Bu çalışma süresince gerekli verilerin sağlanmasında kolaylık gösteren Yalova Tarım İl Müdürlüğü, TMMOB Peyzaj Mimarları Odası, Türk Standartları Enstitüsü, Yalova Üniversitesi, Yalova Meslek Yüksekokulu Park ve Bahçe Bitkileri Bölümü ve Yalova Atatürk Bahçe Kùltürleri Merkez Araştırma Enstitüsü yetkililerine, sektör temsilcilerine, Saksılı Süs Bitkileri Üreticileri Derneğine, değerli bilgilerini paylaşımından kaçınmayan başta Alain Obriot olmak üzere değerli Andre Briant Jeunes Plants çalışanlarına teşekkürlerimi sunuyorum.

Tüm iş ve yüksek lisans eğitim hayatım boyunca, hep yanımda olan, desteklerini ve güler yüzlerini esirgemeyen mesai arkadaşlarıma, tüm hocalarıma teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu tez çalışmamı, uzun süren uğraşlarda daima yanımda olan ve ışıklarıyla hayatımı aydınlatan sevgili eşime ve oğluma, onları borçlu olduğum Beşer ailesine ve hayatımın her alanında beni doğru yönde etkileyen ve manevi desteklerini daima kalbimde hissettiğim sevgili anneme, babama ve ablama adıyorum. Siz olmasaydınız eksik kalırdım.

Yusuf Evren DOĞAN

İÇİNDEKİLERSayfa

ÖZET	v
ABSTRACTvii
TEŞEKKÜR	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	xiii
ÇİZELGELER DİZİNİ	xv
1.GİRİŞ	1
2.ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR	3
2.1.Peyzaj Tasarımlarında Kullanılan Bitki Materyali Sektörünün Tarihsel Gelişimi	3
3. PEYZAJ TASARIMLARINDA KULLANILAN BİTKİ MATERYALİNE İLİŞKİN STANDARTLAR.....	7
3.1 Peyzaj Tasarımlarında Kullanılan Bitki Materyali İçin Diğer Ülkelerdeki Standart Örnekleri	9
3.1.1 Avrupa Fidan Standardı	10
3.1.2 Amerika Fidan Standardı	14
3.1.3 Kanada Fidan Standardı.....	18
3.2 Bazı Bitkiler İçin Uluslararası Piyasada Standartlar	20

İÇİNDEKİLER (devam)

	<u>Sayfa</u>
4. MATERYAL VE YÖNTEM.....	22
5.BULGULAR.....	24
5.1 Berberis thunbergii var. “Atropurpurea” Bitkisine Ait Ölçümler ve Sayımlar	26
5.2 Photinia fraseri 'Red Robin' Bitkisine Ait Ölçümler ve Sayımlar.....	27
5.3 Viburnum tinus Bitkisine Ait Ölçümler ve Sayımlar	28
5.4 Pitosporum tobira ‘Nana’ Bitkisine Ait Ölçümler ve Sayımlar	29
5.5 Euonymus japonicus aureo-marginatus Bitkisine Ölçümler ve Sayımlar	30
5.6 Abelia grandiflora Bitkisine Ait Ölçümler ve Sayımlar	31
5.7 İşletmelerden Alınan Ölçüm ve Sayım Sonuçları.....	32
6. TARTIŞMA VE SONUÇ	35
7. ÖNERİLER.....	38
Türk Fidan Standardı Taslağı Önerisi İçin Konu Başlıkları	39
KAYNAKLAR	45
ÖZGEÇMİŞ	47

ŞEKİLLER DİZİNİ

<u>Şekil</u>	<u>Sayfa</u>
1.1. Türkiye’de Süs Bitkileri Sektörünün Alansal Dağılımı	6
4.1.Bitki sıralarında ölçüm için seçilen bitkiler için örnekleme yöntemi şeması	22
5.1. Farklı standartlarda aynı seride satışı sunulmuş olan Euonymus japonicus çeşitleri	33
5.2. Farklı standartlarda aynı seride satışı sunulmuş olan Pittosporum tobira çeşitleri.....	34
5.3. Minimum standarda uygun bir Pittosporum tobira çeşidi	34

ÇİZELGELER DİZİNİ

<u>Çizelge</u>	<u>Sayfa</u>
1.1. Türkiye’de dış mekan bitkileri yetiştiriciliği yapılan alanların illere göre dağılımı	4
1.2. Türkiye’de üretim alanları ve üretim rakamları dağılımı	5
4.1. Araştırma kapsamında değerlendirilecek bitki türleri ve değerlendirme ölçütleri	23
5.1. Araştırma kapsamında işletmelerde Berberis thunbergii var. “Atropurpurea” bitkisine ilişkin ölçümler ve sayımlar sonucunda saptanan değerler ve % oranları	26
5.2. Araştırma kapsamında işletmelerde Photinia fraseri 'Red Robin' bitkisine ilişkin ölçümler ve sayımlar sonucunda saptanan değerler ve % oranları	27
5.3. Araştırma kapsamında işletmelerde Viburnum tinus bitkisine ilişkin ölçümler ve sayımlar sonucunda saptanan değerler ve % oranları	28
5.4. Araştırma kapsamında işletmelerde Pitosporum tobira ‘Nana’ bitkisine ilişkin ölçümler ve sayımlar sonucunda saptanan değerler ve % oranları	29
5.5. Araştırma kapsamında işletmelerde Euonymus japonicus aureo-marginatus bitkisine ilişkin ölçümler ve sayımlar sonucunda saptanan değerler ve % oranları	30
5.6. Araştırma kapsamında işletmelerde Abelia grandiflora bitkisine ilişkin ölçümler ve sayımlar sonucunda saptanan değerler ve % oranları	31
5.7. Araştırma kapsamında işletmelerde bitkilere ilişkin ölçümler ve sayımlar sonucunda saptanan değerler toplamı ve % oranları	32

1. GİRİŞ

Bir toplumun kültürel ve ekonomik anlamda gelişmişlik düzeyi, park ve bahçelerindeki peyzaj mimarlığı çalışmalarından anlaşılabilir. Park ve bahçeler gibi peyzaj alanları tıpkı yapılar gibi toplulukların kimliklerini yansıtır. Kullanılan materyalin çeşidi ve niteliği kullanıcıların yaşama bakışını gösterirken, bu alanlar hayatı, rekreasyonel işlevleri ile doğrudan etkilerler. Rekreasyon alanlarındaki bitkisel peyzaj tasarımda kullanılan bitki materyali, alanlara kattığı nitelik yönünden oldukça önemlidir.

Peyzaj tasarımlarında kullanılan bitki materyali tanımı ile peyzaj alanlarında uygulama aşamasında temin edilen ve piyasada satışa sunulmuş olan, çoğunlukla dış mekân bitkilerinden oluşan türler ifade edilmektedir. Tez çalışmasında bu tanımın kullanılması doğru bulunmuş ve tercih edilmiştir. Ancak bazı alıntılarda ise literatürde yerleşmiş olan “süs bitkisi” ve “dış mekan süs bitkisi” terimleri kullanılmıştır.

Genel olarak peyzaj tasarım ve uygulamalarında kullanılan bu bitkiler peyzaj mimarlarını, peyzaj uygulamacılarını, peyzaj müteahhitlerini, bitki üreticilerini, yetiştiricilerini ve pazarlamacılarını, belediyeleri ve ilgili kurumları; dolayısıyla birçok mesleği yakından ilgilendirmektedir. Söz konusu paydaşların bitki materyali konularında aynı dili konuşmaları gerekmektedir. Bu ihtiyaç, bitki isimleri, üretim ve yetiştirme koşulları ile satış kategorileri üzerinde karşılaşılan sorunlardan ötürü açıkça hissedilmektedir.

Peyzaj tasarımlarında kullanılan bitki materyaline ilişkin üretim, yetiştirme ve satış standartları ülkemizde yeterince dikkate alınmamaktadır. Standartlar konusunda yapılmış olan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Buna bağlı olarak peyzaj uygulamalarında karşılaşılan sorunlar, tasarım konusunda çalışan peyzaj mimarlarının çalışmalarını büyük ölçüde yavaşlatmakta ve ilgili sektörü gelişmiş ülkelerdeki örneklerine oranla eksik kılmaktadır. Bu koordinasyon eksikliği yerli materyalin yetersiz kalmasına ve ithal ürünlere yönelimin artmasına sebep olmaktadır (Yücel ve Doğan, 2010).

Standartlar konusunda birlikteliğin sağlanması bir gerekliliktir. Talep edenler ile arz edenlerin bitki materyali konusunda dünya standartlarını yakalaması ve takip etmesi; bu sayede yaşanan sorunların en aza indirilmesi hedef olarak düşünülmelidir (Yücel ve Doğan, 2010).

Tez çalışması başlangıç aşamasında peyzaj tasarımlarında kullanılan bitki materyaline ilişkin sektörün tarihsel gelişimi incelenmiştir. Tarihsel süreçler değerlendirilmiştir. Avrupa ve Amerika'da ki mevcut standartlar araştırılarak incelenmiştir. Türkiye'de standartların oluşmamış olmasından kaynaklanan sorunlar ortaya konmuş ve piyasada faaliyet gösteren kişiler açısından problemler araştırılmıştır.

Bu bağlamda Türkiye için peyzaj tasarımında kullanılan ve piyasada en fazla hareketlilik gösteren ürünlerden 6 farklı bitki materyaline ilişkin veriler toplanmıştır. Bu bitkiler üzerinden mevcut durum tartışmaya açılmıştır. Peyzajda kullanılan bitkiler için bir standardın oluşturulmasına yönelik olarak mevcut durum analiz edilmiş ve bulgular ortaya konmuştur. Öneri olarak bir standart taslağı oluşturularak bu araştırma çalışması hazırlanmıştır.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

2.1. Peyzaj tasarımında kullanılan Bitki Materyali Sektörünün Tarihsel Gelişimi

‘Süs bitkisi’ terimi İngilizce, Almanca, Fransızca, İtalyanca, İspanyolca gibi yaygın dillerde kullanılan ve süs anlamına gelen ornament/ ornement/ ornamento sözcüğünün çevirisi ile yerleşmiş bir terimdir. Fakat tanım olarak günümüzde bitkilerin sadece estetik işlevini nitelediğinden dolayı zayıf kalmıştır. Literatürün bu şekilde yerleşmiş olması sebebiyle alıntılarda zaman zaman ‘süs bitkisi’ kavramı kullanılmıştır.

Ülkemizde bitki sektöründe önemli bir yere sahip olan ve son yıllarda hızla gelişen alanlardan biri de dış mekân bitkileri üretimi ve satışlarıdır. Bu alan peyzaj mimarları ve ziraat mühendisleri için önemli olduğu kadar ülke ekonomisinde de etkili olabilecek bir potansiyele sahiptir. Bu bağlamda dış mekân bitkileri sektörünün gelişmesi, ilgili mesleklerin ve peyzaj tasarımlarının kalite düzeyinin artmasında önemli rol oynayacaktır (Yücel ve Doğan, 2010).

Türkiye’de süs bitkileri üretimi 1940’larda İstanbul’da kesme çiçek üretimi ile başlamıştır. Daha sonraki yıllarda bir yandan hızlı kentleşme, diğer yandan artan refah düzeyine paralel olarak estetiğe duyulan ilgi süs bitkilerine talebin gelişmesine yol açmıştır. Toplumun kültür düzeyi ve yaşam alışkanlıkları bu sektörü canlı tutan en önemli unsurlardır. Süs bitkileri sektörünü 4 grup altında toplamak mümkündür. Bunlar; kesme çiçek, dış mekân süs bitkileri, iç mekân süs bitkileri, doğal çiçek soğanlarıdır. (Titiz vd., 2000)

Çizelge 1.1’de verilen rakamlardan açıkça görülebileceği gibi son yıllarda bitki üretimi sayısal olarak artmıştır. Peyzaj uygulamalarının inşaat ve ilişkili sektörlerle yaptığı katkılar müteahhitlerin ve yönetimlerin bu konuya olan ilgilerini artırmıştır. Yıllar içerisinde peyzaj alanlarının çeşitli etkileri keşfedildikçe kullanılan bitki materyaline olan ihtiyaç artmış ve günden güne artmaktadır.

Üretimdeki bu artışa ve dış mekân bitkileri sektöründe yaşanan gelişmelere rağmen peyzaj tasarımında kullanılan bitki materyaline ilişkin üretim, yetiştirme ve sunum standartları ülkemizde oluşturulamamıştır. Standartlar yüzyılı olarak da kayıtlara geçen 21. yüzyılda farklı amaçlarla kullanılan her türlü fidana ilişkin ayrı

kalite standardının hazırlanması büyük önem taşımaktadır (Genç ve Yahyaoğlu, 2007).

Türkiye’de peyzaj tasarımlarında kullanılan bitki materyali standartlarının belirlenmesine yönelik bu araştırmanın önemli bir adım olması öngörülmektedir.

Uluğ, V. ve G. Yücel’e (1996) göre Başbakanlık D.P.T. Müsteşarlığı’nın 1993 yılı için hazırladığı raporda aşağıdaki çizelge verilmiştir (Titiz vd.’den, 2000).

Türkiye’de dış mekan bitkileri yetiştiriciliği yapılan alanların illere göre dağılımı									
ÜRETİM ALANLARI m ²					ÜRETİM ALANLARI m ²				
İLLER	Cam Sera	Plastik Sera	Açık Alan	TOPLAM	İLLER	Cam Sera	Plastik Sera	Açık Alan	TOPLAM
Adana			5000	5000	Yalova	560	51900	454800	507260
Antalya	10000		107700	117700	İzmir	2600	33400	65400	101400
Aydın			5232	5232	Kocaeli		17550	107500	125050
Balıkesir	4160	1855	52030	58045	Manisa		600	1400	2000
Bursa	400	10810	6700	17910	Muğla		2300	2800	5100
Çanakkale			426	426	Samsun		650	6900	7550
Hatay		2500		2500	Sakarya	300	500	15000	15800
İçel		2000	9000	11000					

Çizelge 1.1. Türkiye’de dış mekan bitkileri yetiştiriciliği yapılan alanların illere göre dağılımı (1993) (Uluğ, V. ve G. Yücel, 1996, Titiz vd.’den, 2000)

Çizelge 1.1.’e göre, 1993 yılında tüm illerde toplam 98 hektar alanda peyzajda kullanılacak bitki üretimi yapılmakta olduğu görülmektedir. Ancak kaynaklar incelendiğinde bu rakamların büyük bir hızla arttığı belirlenmiştir.

2000-2001 sezonunda toplam 1.392 ha olan süs bitkileri üretim alanı, 2004 - 2005 sezonunda 3.930 hektara yükselmiştir. 2005 yılında toplam 3.930 ha alanda süs bitkileri üretimi yapılmaktadır (Anonim 1, 2010).

Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı web sitesinde Türkiye’de Üretim Alanları ve Üretim Rakamları Dağılımı, 09.02.2009 tarihi itibarıyla aşağıdaki gibidir (Anonim f, 2009).

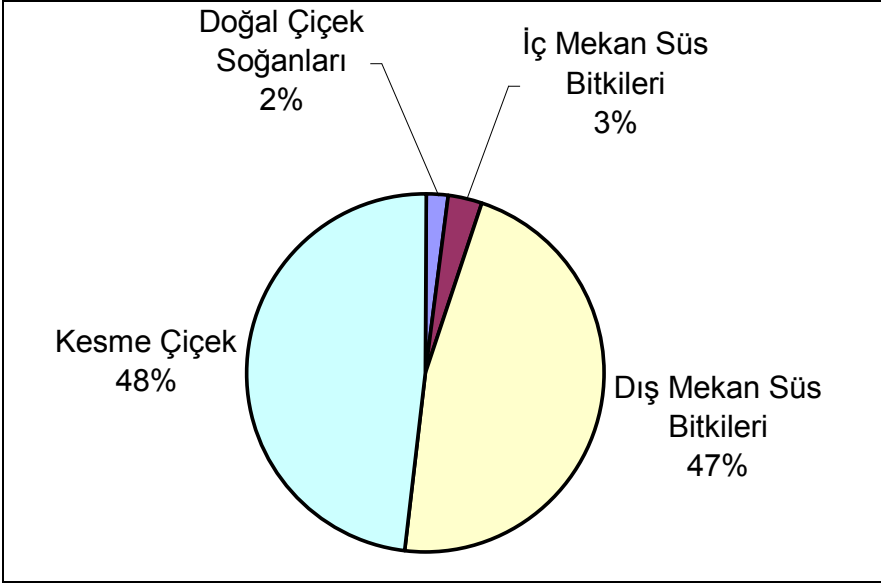
Türkiye'nin süs bitkileri üretiminde üretim yerleri ve faaliyet alanlarına göre dağılımı ise Çizelge 1.2.'de verilmiştir. Çizelgeye göre toplam dış mekân bitkileri üretimi 2009 verileriyle 130 milyon adet olarak bildirilmektedir. Türkiye'de 28 ilde süs bitkileri üretimi yapılmaktadır. Üretimin en fazla olduğu iller sırasıyla İzmir, Antalya, Yalova, Sakarya ve İstanbul'dur. Yalova, Sakarya ve İzmir illeri ve çevrelerinde açık alanlarda bu bitkilerin satışı da yapılmaktadır (Anonim c, 2007).

TÜRKİYE'de SÜS BİTKİLERİ	Üretim Alanları		Üretim Rakamları			
	Kapalı Alan (m ²)	Açık Alan (m ²)	İç Mekân (Adet)	Dış Mekan (Adet)	Kesme Çiçek (Adet)	Çiçek Soğanı (Adet)
TOPLAM	8.404.490	13.621.828	21.213.817	130.832.231	506.757.700	13.601.450

Çizelge 1.2. Türkiye'de üretim alanları ve üretim rakamları dağılımı (Anonim f, 2009)

Sakarya-Yazlık Bölgesinde Türkiye'nin ilk süs bitkileri üretimi yapılan 1050 dönüm Organize Tarım Bölgesinin kurulmasıyla birlikte Türkiye'de süs bitkileri üretiminde artış görülmüştür (Anonim l, 2010).

Türkiye'de süs bitkileri sektörünün oransal olarak dağılımı Şekil 1.1'de verilmiştir. Buna göre; Türkiye'de süs bitkileri üretiminin %47'sini dış mekân bitkileri oluşturmaktadır. Toplam üretimin %39'u seralarda %61'i ise açık alanlarda yapılmaktadır (Anonim c, 2007).

Şekil 1.1. Türkiye’de Süs Bitkileri Sektörünün Alansal Dağılımı (Anonim c, 2007)

Yukarıda belirtilen dış mekan bitkilerine yönelik %47’lik oran Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, İhracat Genel Müdürlüğü, Antalya İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği’nin hazırladığı 2010 yılı süs bitkileri sektör raporuna göre %57’ye çıkmıştır.

Özetle Türkiye’de peyzaj tasarımında kullanılan bitkisel materyal üretimi hızla artmaktadır. Artışa paralel olarak sektörel birlikler ve dernekler de kurulmaktadır. Geçmiş yıllara göre bu kuruluşların artması kısıtlı olan yapılmış çalışmaları ve standartlar konusundaki verileri zenginleştirecektir. Ancak bugün için literatürün yetersiz ve kaynakların kısıtlı olduğu görülmüştür.

3. PEYZAJ TASARIMINDA KULLANILAN BİTKİ MATERYALİNE İLİŞKİN STANDARTLAR

Peyzaj bitkilerinde üretimde yaşanan artışa ve peyzaj tasarımında kullanılan bitki materyalisektöründe yaşanan gelişmelere rağmen peyzaj tasarımında kullanılan bitki materyaline ilişkin üretim, yetiştirme ve sunum standartları ülkemizde yeterince oluşturulamamıştır. Standartlar yüzyılı olarak da kayıtlara geçen 21. yüzyılda farklı amaçlarla kullanılan her türlü fidana ilişkin ayrı kalite standartlarının hazırlanması büyük önem taşımaktadır (Genç ve Yahyaoğlu, 2007).

Peyzaj tasarımında kullanılan bitki materyali sunum standartlarının yerleştirilememiş olması,

- Peyzaj mimarlarının tasarım ve uygulama çalışmalarında arzu edilen materyali elde etmede güçlük yaşamalarına, bulunamayan materyalin yerine muadili bir bitki ya da benzeri bir ürün kullanmak durumunda kalmalarına,
- İhtiyaç anında iç piyasada bulunamayan standartlardaki bitkilerin daha yüksek fiyata ve değerinin üzerinde ithal edilmesine,
- Oluşturulan tasarımlarda fonksiyonel ve estetik açıdan istenilen düzeye ya hiç ulaşamamasına ve ya bu yolda çok fazla zaman kaybedilmesine,
- Peyzaj tasarımında kullanılan bitki materyali sektörüne ait iç piyasada ürün kalitesinin düşmesine ve dış piyasadaki bu kalite düzeyine talep gelmemesine, dolayısıyla ihracat yapılamamasına,
- Fiyatların çok değişkenlik göstermesine ve bu farklılıkların bir takım sektörel problemleri de beraberinde getirmesine,
- Ucuz ve standart dışı üretimin bir anlamda korsan ürün olarak piyasaya sunulması ve bu şekilde piyasanın olumsuz etkilenmesine sebep olmaktadır.

Avrupa Birliği peyzaj bitkileri ortak pazar organizasyonu, ortak kalite standartlarını, ticaret sistemini ve gerekli koruma önlemlerini kapsamaktadır. Avrupa Birliğine adaylık sürecinde önemli bir dönemece gelmiş olan Türkiye, sahip olduğu ekolojik üstünlükleri kullanarak, genişleyen AB kapsamındaki büyük tedarikçi üye ülkelere yakınlık avantajını kullanabileceği yeni üye ülkelere

yapacağı ihracatla yüksek gelir elde etme şansına sahiptir. Özellikle üründe çeşitlilik sağlanması üretim, kalite ve standartlarda sağlanacak gelişmeler süs bitkileri ihracatında Türkiye'yi daha iyi bir konuma getirecektir (Sayın vd., 2004).

Peyzaj tasarımında kullanılan bu bitkilerle ilgili bir takım şartlar Türk Standartları Enstitüsü'nün TS 12868 sayılı standardında verilmiştir. Standardın malzemeler ile ilgili bölümünde "bitki cins ve türlerine göre ayrı tanımı ve fidan kabının litre cinsinden hacmi, fidan boyu, hangi üretim yöntemleriyle üretilmiş olduğu, bitkisel uygulama projeleri ve teknik raporlarda Proje Müellifi Peyzaj Mimarı tarafından ayrıntılı olarak belirlenmiş olması gerektiği" şeklinde açıklama bulunmaktadır (Anonim j, 2010). Ancak uygulamadaki her bitki için ayrıntılı bir biçimde bu ölçülerin ve değerlerin ne olması gerektiği konusunda bir eksik olduğu sektör temsilcileri tarafından da bilinmekte ve dile getirilmektedir. TS 12868 sayılı Peyzaj Mimarlığı - Uygulama Hizmetleri - Kurallar isimindeki bu standartta belirtilen "Proje Müellifi Peyzaj Mimarı tarafından ayrıntılı olarak" vermesi gereken özelliklerde ürün bulmak oldukça zordur. İstenilen standartta özellikle belli bir adedin üstünde bitki gerektiğinde piyasada karşılığının bulunmadığı da yine yaşanan bir gerçektir.

Bu bağlamda, bitkisel peyzaj projelerinde yer alan dış mekân peyzaj bitkilerine ait standartların ayrıntılı bir biçimde belirlenerek ürün sınıflarının ortaya konması, üretici ve yetiştiricilerin bu standarda uygun ürünler piyasaya sunmalarının özendirilmesi ve bu bitkilerin üretim ve satış aşamalarının kontrol altına alınması gerekmektedir.

Türkiye Mühendisler Mimarlar Odaları Birliği'ne bağlı Peyzaj Mimarları Odası bitkisel peyzaj projelerinde zorunlu olarak bulunması gereken bitki mahal listelerinde bitkisel materyal ile ilgili standartları ve kullanılacak bitkinin özelliklerini kontrol etmektedir. Peyzaj Mimarları Odası onayından geçmiş olan projelerde bu özellikler bulunmaktadır. Ancak piyasada aynı özelliklerdeki bitkilere ulaşmada çoğunlukla sorunlar yaşanmakta ve yukarıda da belirtilen sonuçlar doğmaktadır.

3.1. Peyzaj tasarımında kullanılan Bitki Materyali İçin Diğer Ülkelerdeki Standart Örnekleri

Peyzaj tasarımında kullanılan bitki materyali üretimi yetiştiriciliği ve pazarlaması konusunda daha gelişmiş ülkelerdeki sektör temsilcilerine ait sunum standartları firmaların kataloglarında belirlenmiştir. Bitkinin formuna göre boyu, ta çapı, bitkinin formunu oluşturan dal sayısı, bitkinin satışı sunulduğu kap cinsi ve boyutları ile ilgili ölçütlerin belirlenmiş olduğu değerlere göre fidanları sınıflandırılmıştır (Anonim a, 2006; Anonim b, 2006; Anonim d, 2008; Anonim g, 2010; Anonim h, 2010.; Kiermeier,P. Ve ark., 2004; Lappen,D., 2001; Spaargaren,A. ve ark., 1996).

Bu kataloglarda ortaya konmuş olan bitkiler ve bu bitkilere ait üretim, yetiştirme ve satışına yönelik tüm bilgiler, buldukları ülkeye ya da pazara ait fidan standardına dayanmaktadır. Bu yönde araştırma sırasında 3 farklı temel standarda ulaşılmıştır.

3.1.1. Avrupa Fidan Standardı

Bu standartlardan biri Avrupa Fidan Birliği (European Nurserystock Association)'nin yayınladığı Fidan için Avrupa Teknik ve Kalite Standardı (European Technical and Quality Standards for Nurserystock)'dır. Avrupa Fidan Birliği 1996 yılında 6, 2010 yılında 15 Avrupa ülkesi fidan üreticileri ve yetiştiricilerinin üye olduğu bir kurumdur. 1996 yılında ilk kez fidan standardını ve 2010 yılında bugün kullanılan standardını yayınlamıştır (Anonim g, 2010).

Fidan için Avrupa Teknik ve Kalite Standardı içeriği 16 bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler ana başlıkları ile şu şekilde sıralanmıştır (Anonim g, 2010);

Bölüm: 1-Genel Şartlar

1.1. Teknik ve Kalite Standartları

1.2. Tanımlar - Sözlük

1.3. Kodlar

1.4. Özel Kodlar

Odunsu Dış Mekân Bitkileri;

Bölüm: 2-Viyoller

2.1. Özel şartlar

2.2. Boyutları

2.3. Paketleme, Ambalaj

Bölüm: 3-Fide ve fidanlar için tesis ve peyzaj piyasası

3.1. Özel şartlar

3.2. Boyutlar

Bölüm: 4-Çıplak köklü bitkiler

4.1. Özel şartlar

4.2. Boyut

4.3. Paketleme, Ambalaj

Bölüm: 5- Rutbollu bitkiler

5.1. Özel şartlar

5.2. Boyutlar

Bölüm: 6- Rhododendron, açelya, erica, calluna

6.1. Özel şartlar

6.2. Boyutlar

Bölüm: 7-Kozalaklı bitkiler

7.1. Özel şartlar

7.2. Boyut

Bölüm: 8-Saksıda yetiştirilen bitkiler

8.1. Özel şartlar

8.2. Özellikler

1. Tırmanıcılar

2. Kozalaklılar

3. Ericaceae familyası

4. alılar

5. Tüylü ağaçlar

Bölüm: 9-Ağaçlar

9.1. Özel şartlar

9.2. Boyut

9.3. Paketleme, ambalaj

9.4. Gösterimler

Bölüm: 10-Güller

10.1. Özel şartlar

10.2. Boyut gereksinimleri

10.3. Paketleme, Ambalaj

Meyve Ağaçları;

Bölüm: 11 –Anaçlar ve tüplü bitkiler

11.1. Özel şartlar

11.2. Boyutları

11.3. Paketleme, Ambalaj

Bölüm: 12-Meyveler

12.1. Özel şartlar

12.2. Boyutları

12.3. Paketleme, Ambalaj

12.4. Islah edilmiş ağaçlar

Bölüm: 13-Yumuşak meyveler

13.1. Özel şartlar

13.2. Boyutları

Bölüm: 14 –Çok yıllık bitkiler

14.1. Özel şartlar

14.2. Boyutları

14.3. Paketleme

Bölüm: 15-Palmyeler

15.1. Özel şartlar

15.2. Boyutları

15.3. Paketleme

Bölüm: 16 – Doğadan toplanan ya da terk edilmiş meyve üretim alanlarından alınan bitkiler (Anonim g, 2010).

Yukarıdaki bölümler içerisinde ilgili bitkilere yönelik genel ve özel standartlar belirlenmiştir. Bu veriler ışığında Avrupa ülkelerinde yerleşik fide ve fidan üreticileri üretimlerini yönetmektedirler. Alıcılar ve satıcılar bu standartlara uyduklarından dolayı piyasada belirli bir dil konuşulmaktadır. Bu sayede ürünlerle ilgili ticaret ve yanı sıra peyzaj tasarımlarında bitkisel kompozisyon daha verimli olmaktadır.

3.1.2. Amerika Fidan Standardı

Önemli diğ er bir standart ise Amerika Fidancılık Peyzaj Birliğ i (American Nursery Landscape Association)'nın yayı nladığ ı Fidan iç in Amerika Standardı (American Standarts for Nursery Stock)'dır. 1921 yılında Amerikan Fidancı lar Birliğ i olarak kurulan ve sonra Amerikan Fidancılık Peyzaj Birliğ i'ne d önuş en kurum ilk kez bahç e bitkileri standardı olarak 1923'te standartlar kitabını yayı nlamı ş tır. Bugün kullanılan 113 sayfalık detaylı standart ise 2004 yılında basılmı ş tır (Anonim n, 2004).

Fidan iç in Amerika Standardı iç eriğ i 16 b ö lu mden oluş maktadır. Bu b ö lu mler ana baş lıkları ile ş u ş ekilde sı ralanmı ş tır (Anonim n, 2004);

B ö lu m 1: G ö lge ve Ç iç ekli Aç aç lar

1.1 Genel Teknik Ö zellikler

1.2 Aç aç Tipleri

1.3 Ç alı formlu bitkiler, kü me ş eklinde geliş en veya ç ok kö klü aç aç lar

1.4 Palmiyeler

1.5 Ç ı plak kö klü bitkilerin ö zellikleri

1.6 Rootball kuralları

1.7 Saksıda yetiş tirme ö zellikleri

1.8 Kutuda yetiş tirme ö zellikleri

1.9 Arazide kumaş torbalarda yetiş tiricilik

B ö lu m 2: Yaprak D ö ken Ç alı lar

2.1 Genel Teknik Ö zellikler

2.2 Yaprak d ö ken ç alı tipleri

2.3 Çıplak köklü yetiştirme zellikleri

2.4 Rootballlu yetiştirme zellikleri

2.5 Saksılı yetiştiricilik zellikleri

2.6 Arazide kumaş torbalarda yetiştiricilik

Bölüm 3: Kozalaklı ve Herdemyeşil Bitkiler

3.1 Genel Teknik zellikler

3.2 Kozalaklı tipleri

3.3 Rootballlu yetiştirme zellikleri

3.4 Saksılı yetiştiricilik zellikleri

3.5 Arazide kumaş torbalarda yetiştiricilik

Bölüm 4: Geniş Yapraklı Bitkiler

4.1 Genel Teknik zellikler

4.2 Geniş yapraklı bitki tipleri

4.3 Rootballlu yetiştirme zellikleri

4.4 Saksılı yetiştiricilik zellikleri

4.5 Arazide kumaş torbalarda yetiştiricilik

Bölüm 5: Gl yetiştiriciliği

5.1 Genel bahçe glleri

5.2 Hibrit, grandiflora, rugosa, yayılıcı ve tırmanıcı gller

5.3 Polyantha, çalı, peyzaj ve alçak boylu floribunda gülleri

5.4 Arazide yetiştirilen minyatür güller

5.5 Ağaç gülleri

5.6 Saksıda yetiştirilen güller

Bölüm 6: Fideler

6.1 Genel Teknik Özellikler

6.2 Ölçüm yöntemleri

6.3 Boyut aralıkları

6.4 Bitki tipleri

6.5 Sınıflandırılmayan bitkiler

6.6 Saksıda ve viyolde satılan bitkiler

Bölüm 7: Meyve Ağaçları

7.1 Genel özellikler

7.2 Ölçüm yöntemleri

7.3 Saksı yetiştiriciliği

7.4 Yaşlı ağaçların boyut sınıflaması

Bölüm 8: Küçük Meyveler

8.1 Genel özellikler

8.2 Ölçüm yöntemleri

8.3 Saksı yetiştiriciliği

Bölüm 9: Anaçlar

9.1 Genel özellikler

9.2 Ölçüm yöntemleri

9.3 Bitki tipleri

9.4 Herdemyeşil bitkiler

9.5 Gölge ve çiçekli ağaç anaçları

9.6 Saksıda yetiştirilmiş anaçlar

Bölüm 10: Tohumdan üretilen ağaçlar ve çalılar

10.1 Genel özellikler

10.2 Ölçüm yöntemleri

10.3 Saksı yetiştiriciliği

Bölüm 11: Soğanlı bitkiler

Bölüm 12: Otsu çok yıllık bitkiler, Çim bitkileri, Yer örtücüler ve Asmalar

12.1 Genel özellikler

12.2 Otsu çok yıllıkların bölünerek satılması

Bölüm 13: Yılbaşı ağacı standartları (Anonim n, 2004).

3.1.3. Kanada Fidan Standardı

Diğer bir standart Kanada Fidancılık Peyzaj Birliği (Canadian Nursery Landscape Association)'nın yayınladığı Fidan için Kanada Standardı (Canadian Standards for Nursery Stock)'dır. Kanada Fidancılık Peyzaj Birliği 1922 yılında Doğu Kanada Çiçekçiler Birliği ile başlamış ve 1964 yılında bölgesel birlik haline gelmiş bir kurumdur. 1967 yılında ilk baskısını yaptıkları bu standardın, bugün kullanılan 8. baskısını 2006 yılında yapmıştır (Anonim m, 2006).

Fidan için Kanada Standardı içeriği 3 ana bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler ana başlıkları ile şu şekilde sıralanmıştır (Anonim m, 2006);

A. Genel Şartlar

B. Tanımlar

C. Özel gereksinimleri

1. Saksıda yetiştirilen bitkiler

2. Anaçlar

3. Herdemyeşil ve yaprak döken koniferler

4. Genişyapraklı herdemyeşil bitkiler

5. Yaprak döken ağaçlar

6. Yaprak döken çalılıklar

7. Güller

8. Asmalar

9. Yerörtücüler

10. Bambular, Otsular ve Yuccalar

11. Meyve Ağaçları
12. Anaçlık bitkiler
13. Üzümsü meyveler
14. Yılbaşı ağaçları
15. Çokyıllık bitkiler
16. Soğanlı ve yumrulu bitkiler
17. Çim
18. Kompost
19. Metrik Dönüşümler(Anonim m, 2006).

3.2. Bazı Bitkiler İçin Uluslararası Piyasada Standartlar

Yukarıdaki standartlara göre hazırlanmış önemli fidanlık kataloglarında ise fidan formları ile ilgili “dallı, gür, kap, taç, tepe” gibi terimlerin anlamları verilmiştir. Bu terimler ile birlikte minimum ölçütler de belirtilerek peyzaj pazarı olarak ifade edilen piyasada bitkilerin sunum standardı ortaya konmuştur.

Çalı formundaki bitkiler iç piyasada adet bazında en çok hareketlilik gösteren bitkilerdir. Bu bitkiler arasında Türkiye için piyasadaki kişilerle yapılan yüz yüze görüşmeler neticesinde en çok üretilen ve satılan ürünler tespit edilmiştir. Bu bitkiler arasında aşağıdaki bitkiler sayılmaktadır. Çalı grubu bu bitkiler için uluslar arası pazarda satış standardına örnek olarak aşağıdaki bitkiler verilmiştir.

Berberis thunbergii Atropurpurea’da bitkiye ait sunum standardı kriterleri;

Minimum boy 30cm, Minimum dal sayısı 3adet, minimum kap hacmi 3lt olarak belirtilmektedir. Kap standardı olarak ise klasik üretim saksılarının kullanılması önerilmektedir (Anonim g, 2010; Spaargaren,A. vd., 1996).

Euonymus japonicus aureo-marginatus için bitkiye ait sunum standardı kriterleri;

Minimum boy 30cm, Minimum dal sayısı 3adet, minimum kap hacmi 3lt olarak belirtilmektedir. Kap standardı olarak ise klasik üretim saksılarının kullanılması önerilmektedir (Anonim g, 2010; Spaargaren,A. vd., 1996).

Photinia fraseri “RedRobin”e ait sunum standardı kriterleri şöyledir;

Minimum boy 30cm, Minimum dal sayısı 3adet, minimum kap hacmi 3lt olarak belirtilmektedir. Kap standardı olarak ise klasik üretim saksılarının kullanılması önerilmektedir (Anonim g, 2010; Spaargaren,A. vd., 1996).

Pittosporum tobira nana için bitkiye ait sunum standardı kriterleri;

Minimum boy 30cm, Minimum dal sayısı 3adet, minimum kap hacmi 3lt olarak belirtilmektedir. Kap standardı olarak ise klasik üretim saksılarının kullanılması önerilmektedir (Anonim g, 2010; Spaargaren,A. vd., 1996).

Viburnum tinus için bitkiye ait sunum standardı kriterleri;

Minimum boy 30cm, Minimum dal sayısı 3adet, minimum kap hacmi 3lt olarak

belirtilmektedir. Kap standardı olarak ise klasik üretim saksılarının kullanılması önerilmektedir (Anonim g, 2010; Spaargaren,A. vd., 1996).

Abelia grandiflora için bitkiye ait sunum standardı kriterleri;

Minimum boy 30cm, Minimum dal sayısı 3adet, minimum kap hacmi 3lt olarak belirtilmektedir. Kap standardı olarak ise klasik üretim saksılarının kullanılması önerilmektedir (Anonim g, 2010; Spaargaren,A. vd., 1996).

4.MATERYAL VE YÖNTEM

Yalova ve çevresinde faaliyet gösteren peyzaj mimarı ve dış mekân peyzaj bitkileri üreten firmaların temsilcileri ile yapılan yüz yüze görüşmeler neticesinde üretim miktarı ve pazar potansiyeli yüksek ve kolay bulunabilen bitkiler belirlenmiştir.

Çalı formunda ki bu bitkiler aynı zamanda çit bitkisi olarak da kullanılmaktadır. Sıraya dikim yöntemi ile çit oluşturulan bitkiler, adet bazında daha fazla talep edilmektedir. Bu gerekçelerle 6 dış mekân çalı türü saptanmış ve bu bitkiler çalışmada materyal olarak kullanılmıştır.

Yalova ve çevresinde dış mekân peyzaj bitkileri üretimi ve satışı konusunda faaliyet gösteren 20 işletmede araştırma ve gözlem çalışması yapılmıştır. Belirlenen 6 farklı çalı türüne ilişkin aşağıda belirtilen kıstaslar dikkate alınarak her türde satışa sunulmuş olan 20 bitki üzerinde örnekleme ve tesadüfî seçim yöntemi ile ölçümler ve sayımlar yapılmıştır.

Çalışmada örnekleme materyali olan bitkiler işletmelerdeki sergi sıralarında 5 ve katları sayılarak seçilmiştir. Bu sayede örneklerin tüm üretim serisini temsil etmesi amaçlanmıştır.

Şekil 4.1’de bitkilerin sergilendikleri alanda örnekleme için seçim yöntemi şematize edilmiştir.

1	5	9	13	17	21	25	29	33	37	41	45	49	53	57	61	65	69	73	77	81	85	89
2	6	10	14	18	22	26	30	34	38	42	46	50	54	58	62	66	70	74	78	82	86	90
3	7	11	15	19	23	27	31	35	39	43	47	51	55	59	63	67	71	75	79	83	87	91
4	8	12	16	20	24	28	32	36	40	44	48	52	56	60	64	68	72	76	80	84	88	92

Şekil 4.1.Bitki sıralarında ölçüm için seçilen bitkiler için örnekleme yöntemi şeması

İşletmelerde survey yoluyla gerçekleştirilen bu ölçüm ve sayımlarda satışa sunulmuş olan bitkilerde bitkinin formuna göre bitkinin boyu, bitkinin taç çapı, bitkinin formunu oluşturan dal sayısı, bitkinin satışa sunulduğu kap cinsi ve boyutları gibi ölçütler tespit edilmiştir.

Her bitki türü için ayrı ayrı veriler her işletme için kaydedilmiştir. Bulgular tüm bitkiler için aynı tabloda birleştirilerek kıyaslama yapılmış ve standarda uygun olan ve standart dışı olan bitki sayıları ve oranları ortaya konmuştur.

Bitkinin Cinsi ve Türü	Ölçütler
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Abelia grandiflora</i> • <i>Berberis thunbergii</i> Atropurpurea • <i>Euonymus japonicus aureo-marginatus</i> • <i>Photinia fraseri</i> “RedRobin” • <i>Pittosporum tobira nana</i> • <i>Viburnum tinus</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Bitkinin boyu • Bitkinin taç çapı • Bitkinin formunu oluşturan dal sayısı • Bitkinin satışa sunulduğu kap hacmi ve cinsi

Çizelge 4.1 Araştırma kapsamında değerlendirilecek bitki türleri ve değerlendirme ölçütleri

Elde edilen bu veriler ve değerler;

Avrupa Fidan Derneği'nin “Avrupa Fidan Teknik ve Kalite Standartları”, Amerika Fidan Birliği'nin “Amerika için Fidan Standardı”, Kanada fidancılarının hazırladığı “Kanada Fidan Standardı” ile peyzaj tasarımında kullanılan bitki materyali üretimi ve pazarlaması konusunda lider olarak bilinen ve Avrupa Fidan derneğine üye olan İtalya, Almanya ve Fransa'da faaliyet gösteren ileri düzeydeki fidanlıkların kataloglarından alınan değerler ile karşılaştırılmıştır.

Örneklemede kullanılan fidanlar içerisinde belirlenen ölçütlere göre minimum değerlerin altında kalan bitkiler standart dışı ürünler olarak belirlenmiştir.

Türkiye'de peyzaj tasarımlarında kullanılan bitki materyalinin tedarik edildiği bu işletmelerden alınan sonuçlara ve yazılmış olan diğer ülke standartları göz önünde bulunularak “Türk Fidan Standardı” için öneri taslak oluşturulmuştur.

5.BULGULAR

Berberis thunbergii **Atropurpurea**da bitki boyu, ta çapı, dal sayısı, kap türü bakımından değerlendirme yapıldığında; 20 işletmedeki 400 adet bitkiden %39'luk pay ile 156 adedinin bütün ölçütler bakımından standartlara uygun olduğu saptanmıştır. Tüm bitkilerin %65'i minimum boy olarak belirtilen 30cm üzerindedir. Ancak dal sayısı(%44), kap hacmi(%39) gibi ölçütler açısından bakıldığında sunum aşamasındaki *Berberis* fidanlarında standarda uygun olan ürün sayısının azaldığı görülmüştür (izelge 5.7).

Euonymus japonicus aureo-marginatus için bitki boyu, ta çapı, dal sayısı, kap türü bakımından değerlendirme yapıldığında 20 işletmedeki 400 adet bitkiden %45'lik pay ile 180 adedinin bütün ölçütler bakımından standartlara uygun olduğu saptanmıştır. Tüm bitkilerin %66'sı minimum boy olarak belirtilen 30 cm'nin üzerindedir ve bu bitkilerin boy ortalaması 35 cm olarak gözlemlenmiştir. *Euonymus japonicus* bitkisinin formu gereği, sunumdaki bitkilerin tamamı dal sayısı açısından minimum şartı yerine getirmektedir. Ancak kap hacmi açısından bakıldığında fidanların %55'inin standarda uygun olmadığı saptanmıştır (izelge 5.7).

Photinia fraseri **“RedRobin”** türünde bitki boyu, ta çapı, dal sayısı, kap türü bakımından değerlendirme yapıldığında 20 işletmedeki 400 adet bitkiden %40'lık pay ile 160 adedinin sunum açısından standarda uygun olduğu belirlenmiştir. Bitki boyu bakımından bitkilerin %76'sı minimum boy şartını sağlamaktadır. Bunun yanı sıra fidanlarda dal sayısı, kap hacmi ve kap türü ölçütlerine göre gözlenen değerlere bakıldığında %60'a yakınının minimum şartları sağlayamadığı tespit edilmiştir (izelge 5.7).

Pittosporum tobira nana fidanlarında bitki boyu, ta çapı, dal sayısı, kap türü bakımından değerlendirme yapıldığında 20 işletmedeki 400 adet bitkiden %51'lik pay ile 204 adedinin bütün ölçütler bakımından standartlara uygun olduğu saptanmıştır. Bitkinin formu gereği, sunumdaki bitkilerin tamamı dal sayısı açısından minimum şartı yerine getirmektedir. Ayrıca ta çapı, kap hacmi ve kap türü açısından yapılan değerlendirmeler sonucunda yaklaşık %70'inin standartlara uygun olduğu gözlemlenmiştir (izelge 5.7).

Viburnum tinus için bitki boyu, ta çapı, dal sayısı, kap türü bakımından değerlendirme yapıldığında 400 bitkiden 200'ünün %50'lik oranla bütün ölçütler

bakımından standartlara uygun olduğu saptanmıştır. Tüm bitkilerin bitki boyu açısından %77,5'i minimum boy olarak belirtilen 30cm'nin üzerindedir. Sunumdaki fidanların minimum boy ölçütüne yüksek oranda uygun olduğu ancak sunum kabı olarak %50 oranında standarda uygun olmayan PE poşetlerin kullanıldığı tespit edilmiştir (izelge 5.7).

Abelia grandiflora için bitki boyu, ta çapı, dal sayısı, kap türü bakımından değerlendirme yapıldığında 400 bitkiden 159'unun %39,75'lik oranla bütün ölçütler bakımından standartlara uygun olduğu saptanmıştır. Tüm bitkilerin bitki boyu açısından %63,25'i minimum boy olarak belirtilen 30cm'nin üzerindedir. Sunumdaki fidanların minimum boy ölçütüne yüksek oranda uygun olduğu ancak sunum kabı olarak %65 oranında standarda uygun olmayan PE poşetlerin kullanıldığı tespit edilmiştir (izelge 5.7).

Bitkilerle ilgili ölçümler ve sayımlar aşağıda verilmiştir.

5.1. *Berberis thunbergii* var. "Atropurpurea" bitkisine ait ölçümler ve sayımlar

STANDART		MİNİMUM BİTKİ BOYU 30CM		MİNİMUM BİTKİ TAÇ ÇAPI 30CM		MİNİMUM DAL SAYISI 3ADET		POŞET/SAKSI		MİNİMUM KAP HACMİ 3LİTRE	
ÖLÇÜTLER		BİTKİ BOYU UYGUNLUĞU (adet)		TAÇ ÇAPI UYGUNLUĞU (adet)		DAL SAYISI UYGUNLUĞU (adet)		KULLANILAN KAP TÜRÜ UYGUNLUĞU (adet)		KAP HACMİ UYGUNLUĞU (adet)	
BİTKİ TÜRÜ	İŞL. NO	Stand. Dışı	Stand. Uygun	Stand. Dışı	Stand. Uygun	Stand. Dışı	Stand. Uygun	Stand. Dışı	Stand. Uygun	Stand. Dışı	Stand. Uygun
		< 30 cm	≥ 30 cm	< 30 cm	≥ 30 cm	< 3 adet	≥ 3 adet	POŞET	SAKSI	< 3 litre	≥ 3 litre
<i>Berberis thunbergii</i> var. Atr.	1	8	12	x	x	11	9	20	0	20	0
	2	0	20	x	x	3	17	0	20	0	20
	3	3	17	x	x	14	6	20	0	20	0
	4	2	18	x	x	13	7	0	20	0	20
	5	18	2	x	x	16	4	16	4	16	4
	6	6	14	x	x	18	2	20	0	20	0
	7	0	20	x	x	1	19	0	20	0	20
	8	10	10	x	x	11	9	20	0	20	0
	9	20	0	x	x	20	0	20	0	20	0
	10	11	9	x	x	10	10	12	8	12	8
	11	0	20	x	x	2	18	0	20	0	20
	12	8	12	x	x	11	9	20	0	20	0
	13	1	19	x	x	3	17	0	20	0	20
	14	3	17	x	x	14	6	20	0	20	0
	15	2	18	x	x	12	8	0	20	0	20
	16	17	3	x	x	16	4	16	4	16	4
	17	6	14	x	x	18	2	20	0	20	0
	18	1	19	x	x	1	19	0	20	0	20
	19	10	10	x	x	11	9	20	0	20	0
	20	14	6	x	x	19	1	20	0	20	0
TOPLAM (ADET)		140	260	x	x	224	176	244	156	244	156
% Değerleri		35	65	x	x	56	44	61	39	61	39

Çizelge 5.1. Araştırma kapsamında işletmelerde *Berberis thunbergii* var. *Atropurpurea* bitkisine ait ölçümler ve sayımlar sonucunda saptanan değerler ve % oranları

5.2. *Photinia fraseri* “Red Robin” bitkisine ait ölçümler ve sayımlar

STANDART		MİNİMUM BİTKİ BOYU 30CM		MİNİMUM BİTKİ TAÇ ÇAPI 30CM		MİNİMUM DAL SAYISI 3ADET		POŞET/SAKSI		MİNİMUM KAP HACMİ 3LİTRE	
ÖLÇÜTLER		BİTKİ BOYU UYGUNLUĞU (adet)		TAÇ ÇAPI UYGUNLUĞU (adet)		DAL SAYISI UYGUNLUĞU (adet)		KULLANILAN KAP TÜRÜ UYGUNLUĞU (adet)		KAP HACMİ UYGUNLUĞU (adet)	
BİTKİ TÜRÜ	İŞL. NO	Stand. Dışı	Stand. Uygun	Stand. Dışı	Stand. Uygun	Stand. Dışı	Stand. Uygun	Stand. Dışı	Stand. Uygun	Stand. Dışı	Stand. Uygun
		< 30 cm	≥ 30 cm	< 30 cm	≥ 30 cm	< 3 adet	≥ 3 adet	POŞET	SAKSI	< 3 litre	≥ 3 litre
<i>Photinia fraseri</i> 'Red Robin'	1	2	18	x	x	11	9	20	0	20	0
	2	0	20	x	x	3	17	0	20	0	20
	3	1	19	x	x	14	6	20	0	20	0
	4	2	18	x	x	12	8	0	20	0	20
	5	4	16	x	x	16	4	16	4	16	4
	6	2	18	x	x	18	2	10	10	10	10
	7	0	20	x	x	4	16	0	20	0	20
	8	6	14	x	x	10	10	20	0	20	0
	9	20	0	x	x	16	4	20	0	20	0
	10	11	9	x	x	12	8	12	8	12	8
	11	0	20	x	x	11	9	0	20	0	20
	12	8	12	x	x	14	6	20	0	20	0
	13	4	16	x	x	5	15	0	20	0	20
	14	3	17	x	x	14	6	15	5	15	5
	15	2	18	x	x	12	8	0	20	0	20
	16	11	9	x	x	12	8	16	4	16	4
	17	4	16	x	x	18	2	20	0	20	0
	18	1	19	x	x	1	19	0	20	0	20
	19	8	12	x	x	14	6	20	0	20	0
	20	6	14	x	x	19	1	20	0	20	0
TOPLAM (ADET)		95	305	x	x	236	164	229	171	229	171
% Değerleri		23,75	76,25	x	x	59	41	57,25	42,75	57,25	42,75

Çizelge 5.2. Araştırma kapsamında işletmelerde *Photinia fraseri* “Red Robin” bitkisine ait ölçümler ve sayımlar sonucunda saptanan değerler ve % oranları

5.3. *Viburnum tinus* bitkisine ait ölçümler ve sayımlar

STANDART		MİNİMUM BİTKİ BOYU 30CM		MİNİMUM BİTKİ TAÇ ÇAPI 30CM		MİNİMUM DAL SAYISI 3ADET		POŞET/SAKSI		MİNİMUM KAP HACMİ 3LİTRE	
ÖLÇÜTLER		BİTKİ BOYU UYGUNLUĞU (adet)		TAÇ ÇAPI UYGUNLUĞU (adet)		DAL SAYISI UYGUNLUĞU (adet)		KULLANILAN KAP TÜRÜ UYGUNLUĞU (adet)		KAP HACMİ UYGUNLUĞU (adet)	
BİTKİ TÜRÜ	İŞL. NO	Stand. Dışı	Stand. Uygun	Stand. Dışı	Stand. Uygun	Stand. Dışı	Stand. Uygun	Stand. Dışı	Stand. Uygun	Stand. Dışı	Stand. Uygun
		< 30 cm	≥ 30 cm	< 30 cm	≥ 30 cm	< 3 adet	≥ 3 adet	POŞET	SAKSI	< 3 litre	≥ 3 litre
<i>Viburnum tinus</i>	1	6	14	12	8	12	8	20	0	0	20
	2	5	15	8	12	8	12	0	20	0	20
	3	5	15	9	11	9	11	0	20	0	20
	4	7	13	8	12	8	12	20	0	0	20
	5	0	20	11	9	11	9	20	0	20	0
	6	4	16	10	10	10	10	20	0	20	0
	7	2	18	6	14	6	14	0	20	0	20
	8	6	14	6	14	6	14	0	20	0	20
	9	3	17	3	17	3	17	0	20	0	20
	10	11	9	11	9	11	9	20	0	20	0
	11	0	20	0	20	0	20	0	20	0	20
	12	7	13	7	13	7	13	0	20	0	20
	13	3	17	14	6	14	6	20	0	20	0
	14	2	18	7	13	7	13	0	20	0	20
	15	1	19	12	8	12	8	20	0	0	20
	16	11	9	10	10	10	10	20	0	20	0
	17	3	17	6	14	6	14	0	20	0	20
	18	5	15	13	7	13	7	20	0	20	0
	19	8	12	18	2	18	2	20	0	20	0
	20	1	19	5	15	5	15	0	20	0	20
TOPLAM (ADET)		90	310	176	224	176	224	200	200	140	260
% Değerleri		22,5	77,5	44	56	44	56	50	50	35	65

Çizelge 5.3. Araştırma kapsamında işletmelerde *Viburnum tinus* bitkisine ait ölçümler ve sayımlar sonucunda saptanan değerler ve % oranları

5.4. *Pitosporum tobira nana* bitkisine ait ölçümler ve sayımlar

STANDART		MİNİMUM BİTKİ BOYU 30CM		MİNİMUM BİTKİ TAÇ ÇAPI 30CM		MİNİMUM DAL SAYISI 3ADET		POŞET/SAKSI		MİNİMUM KAP HACMİ 3LİTRE	
ÖLÇÜTLER		BİTKİ BOYU UYGUNLUĞU (adet)		TAÇ ÇAPI UYGUNLUĞU (adet)		DAL SAYISI UYGUNLUĞU (adet)		KULLANILAN KAP TÜRÜ UYGUNLUĞU (adet)		KAP HACMİ UYGUNLUĞU (adet)	
BİTKİ TÜRÜ	İŞL. NO	Stand. Dışı	Stand. Uygun	Stand. Dışı	Stand. Uygun	Stand. Dışı	Stand. Uygun	Stand. Dışı	Stand. Uygun	Stand. Dışı	Stand. Uygun
		< 30 cm	≥ 30 cm	< 30 cm	≥ 30 cm	< 3 adet	≥ 3 adet	POŞET	SAKSI	< 3 litre	≥ 3 litre
<i>Pitosporum tobira nana</i>	1	6	14	12	8	0	20	0	20	0	20
	2	5	15	8	12	0	20	0	20	0	20
	3	5	15	9	11	0	20	0	20	0	20
	4	7	13	8	12	0	20	20	0	0	20
	5	0	20	11	9	0	20	0	20	20	0
	6	4	16	0	20	0	20	0	20	0	20
	7	2	18	6	14	0	20	0	20	0	20
	8	6	14	6	14	0	20	0	20	0	20
	9	3	17	3	17	0	20	0	20	0	20
	10	11	9	11	9	0	20	20	0	20	0
	11	0	20	0	20	0	20	0	20	0	20
	12	7	13	7	13	0	20	0	20	0	20
	13	14	6	7	13	0	20	20	0	20	0
	14	2	18	3	17	0	20	0	20	0	20
	15	1	19	2	18	0	20	20	0	0	20
	16	11	9	10	10	0	20	20	0	20	0
	17	3	17	6	14	0	20	0	20	0	20
	18	5	15	13	7	0	20	0	20	20	0
	19	8	12	18	2	0	20	0	20	20	0
	20	1	19	5	15	0	20	0	20	0	20
TOPLAM (ADET)		101	299	145	255	0	400	100	300	120	280
% Değerleri		25,25	74,75	36,25	63,75	0	100	25	75	30	70

Çizelge 5.4. Araştırma kapsamında işletmelerde *Pitosporum tobira nana* bitkisine ilişkin ölçümler ve sayımlar sonucunda saptanan değerler ve % oranları

5.5. *Euonymus japonicus aureo-marginatus* bitkisine ait ölçümler ve sayımlar

STANDART		MİNİMUM BİTKİ BOYU 30CM		MİNİMUM BİTKİ TAÇ ÇAPI 30CM		MİNİMUM DAL SAYISI 3ADET		POŞET/SAKSI		MİNİMUM KAP HACMİ 3LİTRE	
ÖLÇÜTLER		BİTKİ BOYU UYGUNLUĞU (adet)		TAÇ ÇAPI UYGUNLUĞU (adet)		DAL SAYISI UYGUNLUĞU (adet)		KULLANILAN KAP TÜRÜ UYGUNLUĞU (adet)		KAP HACMİ UYGUNLUĞU (adet)	
BİTKİ TÜRÜ	İŞL. NO	Stand. Dışı	Stand. Uygun	Stand. Dışı	Stand. Uygun	Stand. Dışı	Stand. Uygun	Stand. Dışı	Stand. Uygun	Stand. Dışı	Stand. Uygun
		< 30 cm	≥ 30 cm	< 30 cm	≥ 30 cm	< 3 adet	≥ 3 adet	POŞET	SAKSI	< 3 litre	≥ 3 litre
<i>Euonymus japonicus aureo-marginatus</i>	1	6	14	12	8	0	20	0	20	0	20
	2	5	15	8	12	0	20	0	20	0	20
	3	5	15	9	11	0	20	0	20	0	20
	4	7	13	8	12	0	20	20	0	20	0
	5	20	0	11	9	0	20	0	20	20	0
	6	14	6	3	17	0	20	0	20	0	20
	7	5	15	16	4	0	20	0	20	0	20
	8	6	14	6	14	0	20	20	0	20	0
	9	3	17	3	17	0	20	20	0	20	0
	10	11	9	16	4	0	20	20	0	20	0
	11	0	20	0	20	0	20	0	20	0	20
	12	7	13	7	13	0	20	0	20	0	20
	13	14	6	17	3	0	20	15	5	20	0
	14	2	18	3	17	0	20	0	20	0	20
	15	1	19	2	18	0	20	20	0	20	0
	16	11	9	10	10	0	20	20	0	20	0
	17	3	17	6	14	0	20	20	0	20	0
	18	5	15	13	7	0	20	0	20	20	0
	19	8	12	18	2	0	20	0	20	20	0
	20	1	19	5	15	0	20	0	20	0	20
TOPLAM (ADET)		134	266	173	227	0	400	155	245	220	180
% Değerleri		33,5	66,5	43,25	56,75	0	100	38,75	61,25	55	45

Çizelge 5.5. Araştırma kapsamında işletmelerde *Euonymus japonicus aureo-marginatus* bitkisine ait ölçümler ve sayımlar sonucunda saptanan değerler ve % oranları

5.6. *Abelia grandiflora* bitkisine ait ölçümler ve sayımlar

STANDART		MİNİMUM BİTKİ BOYU 30CM		MİNİMUM BİTKİ TAÇ ÇAPI 30CM		MİNİMUM DAL SAYISI 3ADET		POŞET/SAKSI		MİNİMUM KAP HACMİ 3LİTRE	
ÖLÇÜTLER		BİTKİ BOYU UYGUNLUĞU (adet)		TAÇ ÇAPI UYGUNLUĞU (adet)		DAL SAYISI UYGUNLUĞU (adet)		KULLANILAN KAP TÜRÜ UYGUNLUĞU (adet)		KAP HACMİ UYGUNLUĞU (adet)	
BİTKİ TÜRÜ	İŞL. NO	Stand. Dışı	Stand. Uygun	Stand. Dışı	Stand. Uygun	Stand. Dışı	Stand. Uygun	Stand. Dışı	Stand. Uygun	Stand. Dışı	Stand. Uygun
		< 30 cm	≥ 30 cm	< 30 cm	≥ 30 cm	< 3 adet	≥ 3 adet	POŞET	SAKSI	< 3 litre	≥ 3 litre
<i>Abelia grandiflora</i>	1	11	9	12	8	12	8	20	0	20	0
	2	2	18	4	16	4	16	0	20	0	20
	3	4	16	15	5	15	5	20	0	20	0
	4	6	14	14	6	14	6	0	20	0	20
	5	20	0	17	3	17	3	20	0	20	0
	6	7	13	19	1	19	1	20	0	20	0
	7	0	20	2	18	2	18	0	20	0	20
	8	10	10	12	8	12	8	20	0	20	0
	9	18	2	20	0	20	0	20	0	20	0
	10	11	9	11	9	11	9	20	0	20	0
	11	0	20	2	18	2	18	0	20	0	20
	12	6	14	11	9	11	9	20	0	20	0
	13	0	20	3	17	3	17	0	20	0	20
	14	0	20	16	4	16	4	20	0	20	0
	15	2	18	14	6	14	6	0	20	0	20
	16	20	0	18	2	18	2	20	0	20	0
	17	6	14	18	2	18	2	20	0	20	0
	18	1	19	1	19	1	19	0	20	0	20
	19	10	10	12	8	12	8	20	0	20	0
	20	13	7	20	0	20	0	20	0	20	0
TOPLAM (ADET)		147	253	241	159	241	159	260	140	260	140
% Değerleri		36,75	63,25	60,25	39,75	60,25	39,75	65	35	65	39

Çizelge 5.6. Araştırma kapsamında işletmelerde *Abelia grandiflora* bitkisine ait ölçümler ve sayımlar sonucunda saptanan değerler ve % oranları

5.7. İşletmelerden Alınan Ölçüm ve Sayım Sonuçları

Piyasada satışa sunulan çalı grubu bitkilere ilişkin ölçümler ve sayımlar												
STANDARTLAR		MİNİMUM BİTKİ BOYU		MİNİMUM BİTKİ TAÇ ÇAPI		MİNİMUM DAL SAYISI		STANDART KAP TÜRÜ		MİNİMUM KAP HACMİ		BELİRTİLEN TUM STANDART. UYGUN ÜRÜN SAYILARI VE % ORANLARI
ÖLÇÜTLER		ÖLÇÜLEN BİTKİ BOYU		ÖLÇÜLEN TAÇ ÇAPI		SAYILAN DAL SAYISI		KULLANIL. KAP TÜRÜ		ÖLÇÜLEN KAP HACMİ		
BULGULAR		Stand. Dışı	Stand. Uygun	Stand. Dışı	Stand. Uygun	Stand. Dışı	Stand. Uygun	Stand. Dışı	Stand. Uygun	Stand. Dışı	Stand. Uygun	
<i>Berberis thunbergii</i> <i>Atropurpurea</i>	Standart değeri	< 30 cm	≥ 30 cm	X	X	< 3 adet	≥ 3 adet	POŞET	SAKSI	< 3 litre	≥ 3 litre	156 adet
	TOPLAM (ADET)	140	260	X	X	224	176	244	156	244	156	
	% Değerleri	35	65	X	X	56	44	61	39	61	39	%39
	Ortalama Değerler	25cm	37cm	X	X	2ad	4ad	Poşet	Saksı	1,9lt	3,2lt	
<i>Euonymus japonicus aureo-marginatus</i>	Standart değeri	< 30 cm	≥ 30 cm	< 30 cm	≥ 30 cm	< 3 adet	≥ 3 adet	POŞET	SAKSI	< 3 litre	≥ 3 litre	180 adet
	TOPLAM (ADET)	134	266	173	227	0	400	155	245	220	180	
	% Değerleri	33,5	66,5	43,25	56,75	0	100	38,75	61,25	55	45	%45
	Ortalama Değerler	24cm	35cm	19cm	34cm	0ad	7ad	Poşet	Saksı	2,1lt	3,2lt	
<i>Photinia fraseri</i> "RedRobin"	Standart değeri	< 30 cm	≥ 30 cm	X	X	< 3 adet	≥ 3 adet	POŞET	SAKSI	< 3 litre	≥ 3 litre	160 adet
	TOPLAM (ADET)	95	305	X	X	236	164	229	171	229	171	
	% Değerleri	23,75	76,25	X	X	59	41	57,25	42,75	57,25	42,75	%40
	Ortalama Değerler	26cm	38cm	X	X	2ad	4ad	Poşet	Saksı	2,0lt	3,2	
<i>Pittosporum tobira nana</i>	Standart değeri	< 30 cm	≥ 30 cm	< 30 cm	≥ 30 cm	< 3 adet	≥ 3 adet	POŞET	SAKSI	< 3 litre	≥ 3 litre	204 adet
	TOPLAM (ADET)	101	299	145	255	0	400	100	300	120	280	
	% Değerleri	25,25	74,75	36,25	63,75	0	100	25	75	30	70	%51
	Ortalama Değerler	21cm	34cm	24cm	35cm	0ad	8ad	Poşet	Saksı	2,2lt	3,6lt	
<i>Viburnum tinus</i>	Standart değeri	< 30 cm	≥ 30 cm	< 30 cm	≥ 30 cm	< 3 adet	≥ 3 adet	POŞET	SAKSI	< 3 litre	≥ 3 litre	200 adet
	TOPLAM (ADET)	90	310	176	224	176	224	200	200	140	260	
	% Değerleri	22,5	77,5	44	56	44	56	50	50	35	65	%50
	Ortalama Değerler	27cm	37cm	20cm	33cm	2ad	4ad	Poşet	Saksı	2,0lt	3.2lt	
<i>Abelia grandiflora</i>	Standart değeri	< 30 cm	≥ 30 cm	< 30 cm	≥ 30 cm	< 3 adet	≥ 3 adet	POŞET	SAKSI	< 3 litre	≥ 3 litre	159 adet
	TOPLAM (ADET)	147	253	241	159	241	159	260	140	260	140	
	% Değerleri	36,75	63,25	60,25	39,75	60,25	39,75	65	35	65	39	%39,75
	Ortalama Değerler	24cm	34cm	21cm	33cm	2ad	8ad	Poşet	Saksı	2,2lt	3.5lt	

Çizelge 5.7. Araştırma kapsamında işletmelerde bitkilere ilişkin ölçümler ve sayımlar sonucunda saptanan değerler toplamı ve % oranları

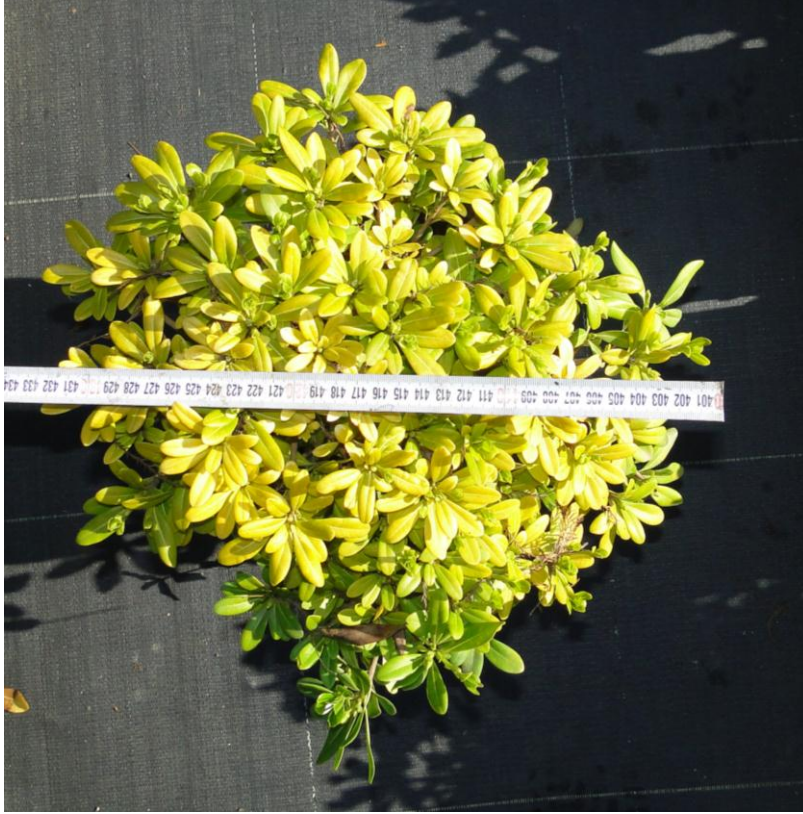
Sonuç olarak 20 işletmede *Berberis thunbergii*, *Atropurpurea*, *Euonymus japonicus aureo-marginatus*, *Photinia fraseri* “RedRobin”, *Pittosporum tobira Nana* ve *Viburnum tinus* türleri için yapılan gözlemlerde toplam 2000 fidanın 900’ünün %45’lik payla belirtilen standartlara uygun olduğu, %55’inin sunumda olmasına rağmen standartlara uygun olmadığı tespit edilmiştir (Çizelge 5.7).

Şekil 5.1. Farklı standartlarda aynı seride satışı sunulmuş olan *Euonymus japonicus* çeşitleri

Şekil 5.2. Farklı standartlarda aynı seride satışa sunulmuş olan *Pittosporum tobira* çeşitleri

Şekil 5.3. Minimum standarda uygun bir *Pittosporum tobira* çeşidi

6. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışma ile peyzaj tasarımında kullanılan bitki materyali üretim, yetiştirme ve satışını gerçekleştiren fidanlıklarda bulunabilecek olan ürünlerin niteliği araştırılmıştır.

Pazar potansiyeli yüksek olan ve piyasada kolaylıkla bulunabilen 6 farklı çalı türü ile yapılmış olan bu çalışma sonucunda satışa sunulmuş olan bitkilerin, aynı konuda üretim faaliyeti gerçekleştiren uluslararası fidanlıkların ve birliklerin ilgili bitki türüne ait satış standardı kriterlerini önemli ölçüde taşımadıkları ortaya çıkmıştır. Öyle ki, yan yana konumlanmış aynı bitki türünü üreten ve satış amacıyla sergileyen iki işletme arasında bile önemli özellik farklılıkları gözlemlenmiştir.

Ölçümleri yapılan bitkilerin özellikle piyasada en çok hareketlilik gösteren ürünlerden olmasına karşın %39-51 oran aralığında standarda uygunluğu tespit edilmiştir. Bu oranların piyasada hareketliliği daha yavaş olan bitkilerde daha düşük olduğu düşünülmektedir.

Sonuç olarak Türkiye’de peyzaj tasarımlarında kullanılan bitki materyaline ilişkin satış standardının olmadığı görülmüştür. Buna bağlı olarak Türk fidan üreticilerinin kılavuz olarak kullanabilecekleri herhangi bir standartlar yayınının olmadığı tespit edilmiştir. Bu standardın oluşturulması için gerekli çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Peyzaj tasarımlarında kullanılan bitki materyali üretimi, yetiştiriciliği ve pazarlaması konusunda en gelişmiş ülkeler arasında sayılan Avrupa ülkeleri, Amerika ve Kanada’da faaliyet gösteren kurumların ortaya koyduğu standartlar Türk fidan standardının oluşturulmasında kılavuz olabilecek niteliktedir.

Ayrıca uluslar arası üretim ve pazarlama yapan fidanlıklar ve birliklere ait satış standartları, araştırma çalışması sırasında ulaşılan önemli kaynaklar olmuştur. Ekte orijinalleri sunulan bu standartların içeriklerine bakıldığında farklı kıtalarda olmalarına karşın satış standartlarının birçok bitki türünde yakın ölçütlerle ifade edildiği ve genel olarak aynı olduğu görülmüştür.

Bu anlamda Türkiye için hazırlanacak olan standardın bahsedilen örneklerine yakın olması gereklidir. Bu sayede dünya çapında oluşturulmuş olan ortak dile Türk fidan üreticilerinin de dâhil olması söz konusu olabilecektir.

Peyzaj tasarımlarında kullanılan bitki materyalini üreten, yetiştiren ve pazarlamasını yapan işletmelerin bağlı oldukları bir sisteminin olmadığı ve birçoğunun üretim planlaması yapmadığı gözlemlenmiştir. Bitki materyali temini konusunda önde gelen Yalova, İzmir ve Sakarya’da az sayıda işletme dışında ihtisaslaşmaya gidilmediği ve her işletmenin birçok ürün çeşidini bir arada üretmeye, yetiştirmeye ve pazarlamaya yöneldiği görülmüştür.

İhtisaslaşmaya gidilmeden gerçekleştirilen bu faaliyetler sonucunda ortaya aynı türde farklı özelliklerde ürünler çıkmaktadır. Bitkilerin üretim ve yetiştiricilik aşamalarında uygulanan farklı yöntemler dahi ürünlerin birbirinden çok farklı form ve boyutlarda olmasına neden olmaktadır. İşletmelerin bu davranışlarının daha üst ölçekte kontrolünün olmamasından dolayı peyzaj tasarımında kullanılan bitki materyali sektöründe aynı bitki isminde çok fazla seri ürün satılmaktadır. Bununla birlikte ürünlerin alışverişinde TSE, CE gibi şartlar aranmadığı, ucuz ve norm dışı bitkisel materyalden kaçınılmadığı bilinmektedir.

Türk Standartları Enstitüsü’nün peyzaj tasarımında kullanılan bitki materyaline ilişkin özel bir standardı bulunmamaktadır. Sektörde faaliyet gösteren üreticilerin oluşturduğu dernek ve birliklerin de bu konuda sonuca ulaşmış bir yayını yoktur. Gelişmiş ülkelerdeki örneklerine bakıldığında fidan standardını ilgili dernek veya üst birliğin oluşturduğu görülmektedir.

Peyzaj tasarımında kullanılan bitki materyali konusunda eğitim veren meslek disiplinleri, ilgili derslerinde satış standartları ile ilgili bilgileri de ayrıntılı biçimde vermemektedir. Bu derslerin içeriklerine bakıldığında daha çok bitkileri tanıma ağırlıklıdır. Satış standardına yönelik bir literatürün yokluğu ile birlikte bu derslerde satış standardına yönelik bilgilerin olmayışı, mezuniyet sonrası sektörel çalışmalarda kişilerin standartlara daha az duyarlı olmasına neden olarak gösterilebilir.

Herhangi bir standardın olmayışı, nakliye koşullarından yetiştirme niteliğine kadar kullanılan her türlü üretim materyali gereksinimlerinin minimum seviyelerde dikkate alınması sonucunu da beraberinde getirmektedir.

İç piyasada nitelikli bitki materyalinin, yukarıda sayılan sebeplerle bulunmaması, oluşturulan peyzaj tasarımlarını doğrudan etkilerken, peyzaj tasarımında kullanılan bitki materyalinin daha yüksek fiyatlarla ithalini teşvik etmektedir. Gelişmekte olan ülke koşullarında peyzaj uygulamalarının maliyetinin

ithal bitkilerle artması ve bu yönde kanaatin oluşması ile peyzaj mimarlığı tasarım hizmetlerine olan ilginin azalmasına neden olmaktadır. Bu çalışmaların pahalı birer uygulama olarak görülmesi sonucunda da çoğu zaman peyzaj tasarımı çalışmalarına ön yargı ile yaklaşılmakta, mesleki zorluklar artmaktadır.

Peyzaj tasarımında kullanılan bitki materyaline ilişkin üretim, yetiştirme ve sunum standartlarının belirlenmesine yönelik hazırlanan bu tezin araştırma aşamalarında, bu materyalin gelişmiş ülkelerdeki gibi bir mezat sistemine bağlı olarak satışının organize edilmediği ancak bu konuda firmaların istekli olduğu görülmüştür. Bu bağlamda geçmiş yıllardan beri süren “Yalova Çiçekçilik Organize Sanayi Bölgesi” kurulumu çalışmaları, arazi kamulaştırmaları aşamasında %65 seviyesine ulaşmıştır. Peyzaj tasarımında kullanılan materyalin organize üretileceği ve bu alanda standartların oluşturulacağı, belirli şartlarda üretimlerin yönetileceği ve sonucunda bir mezadın da oluşturulacağı öngörülmektedir. İhtisaslaşma ile organize olan işletmelerde, standart üretimin gerçekleşmesi söz konusu olabilecektir. Buna göre sektörün peyzaj tasarımında kullanılan bitki materyali standardına ihtiyacı vardır.

Üretici, yetiştirici ve pazarlamacı fidanlıkların yanı sıra, belediyeler ve bağlı kurumlar gibi bitki alımı yapan kurum ve kuruluşların da bu standardı kullanması, şartnamelerinde bu standardı aramaları kaçınılmaz bir süreç olacaktır.

Bakanlık düzeyinde daire başkanlığı dahi bulunmayan peyzaj bitkileri konusunda kayıt dışı üretim, bu adımla son bulacak ve kayıtsız standart dışı ürünlerin ortadan kalkması ile piyasanın kalitesi artacaktır

Bitki satış standartlarındaki bu uygunsuzlukların giderilmesi ve bir örnekliğin sağlanması bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Bu amaçla öneriler sunulmuştur.

7.ÖNERİLER

- Peyzaj tasarımında kullanılan bitkisel materyale ilişkin bir standardın ortaya konması konusunda taslak standardın hazırlanması gerekmektedir. Bu taslağın ilgili alanda çalışan uzmanlar tarafından hazırlanması ve sektörde faaliyet gösteren dernek ve birlikler ile birlikte kurul oluşturmak suretiyle geliştirilmesi önerilmektedir.

- Peyzaj uygulama konusunda çalışanların fidan alımlarında TSE ve CE gibi şartlar aramaları, ucuz ve standart dışı bitkisel malzemeden kaçınmaları bu konuda ihtiyacın belirlenmesini teşvik edecektir.

- Peyzaj mimarlığı meslek eğitiminde bitki tanıma ve bitkisel materyal konulu derslerde, bitkilerin satış standartları ile ilgili bilgilerin de ayrıntılı olarak verilmesi sayesinde sektörde çalışan kişilerin standartlara karşı daha duyarlı olması ve sektörün daha nitelikli üretim yapar hale gelmesi sağlanacaktır.

- Standardın olmaması neticesinde fidan üreticileri maliyetleri düşürebilme adına ürünlerde sunum kabı olarak uygun olmayan kaplar kullanmakta, bu durum hem bitkisel materyalin taşınmasında hem dikiminde, kök sistemi ile ilgili hasarlara neden olmaktadır. Sunuma uygun olmayan kap türlerinden vazgeçilip, bugün için geçerli olan standart plastik üretim saksıları kullanılması önerilmektedir.

- Bitkilerin saksı harcı konusunda da çalışmaların yapılarak belirli bir standarda gidilmesi gerek ihracatın artırılması gerekse ürün kalitesi anlamında gereklidir.

- Araştırma kapsamında Türkiye’de peyzaj tasarımlarında kullanılan bitki materyali standartlarının belirlenmesine yönelik olarak Türk Fidan Standardı Taslağı başlıklar ve içerikler halinde aşağıda önerilmiştir. Buna göre ilgili çalışma kurullarının oluşturularak standardın düzenlenmesi önerilmiştir.

TÜRK FİDAN STANDARDI TASLAĞI ÖNERİSİ İÇİN
KONU BAŞLIKLARI

Bölüm: 1-Genel Konular

1.1. Teknik Standartlar: Bitkilerle ilgili olarak kök sistemi, kaplar, bitki sağlığı, yetiştirme koşullarına yönelik genel teknik gereksinimler verilir.

1.2. Tanımlar – Sözlük: Bitki üretimi, yetiştiriciliği ve pazarlaması konusunda standart içerisinde yer alan tüm terimler tanımlanır.

1.3. Kodlar: Bitkilerin satışında ve tanımlanmasında kullanılan kodlar ve kısaltmalar tanımlanır.

1.4. Tablolar: Bitkiler için kullanılan kaplar ile ilgili boyut ve hacim özellikleri tablolar halinde verilir.

1.5. Piyasa gereksinimleri: Türkiye’de peyzaj tasarımlarında kullanılan bitki materyali sektörüne yönelik bilgiler ve sektörel ihtiyaçlar, piyasa şartları verilir.

Bölüm: 2-Viyolde Üretilen Bitki Materyali

2.1. Özel şartlar: Viyollerde yetiştirilecek olan bitki materyaline ilişkin özel şartlar verilir. Anaçlık bitkiler, doku kültürü ile yetiştirilen bitkiler ve diğer bitkilere ait özel standartlar verilir.

2.2. Boyutları: Viyol boyutları ve kullanılacak örnek bitki isimler karşılaştırmalı olarak verilir.

2.3. Ambalaj ve Nakliye: Viyolde yetiştirilen bitki materyalinin satışı aşamalarında nakliye koşulları verilir.

Bölüm: 3-Saksıda Yetiştirilen Bitki Materyali

3.1. Özel şartlar: Saksıda yetiştirilecek olan bitki materyaline ilişkin özel şartlar verilir.

3.2. Boyutlar: Saksı boyutları ve kullanılacak örnek bitki isimler karşılaştırmalı olarak verilir. Saksıda yetişecek çalı formlu bitkilerle ilgili tüm standartlar burada verilir.

3.3. Ambalaj ve Nakliye: Saksıda yetiştirilen bitki materyalinin satışı aşamalarında nakliye koşulları verilir.

Bölüm: 4 – Açık Köklü Bitkiler

4.1. Özel şartlar: Açık köklü olarak yetiştirilecek ve satılacak olan bitki materyaline ilişkin özel şartlar verilir. Anaçlık bitkiler ve diğer bitkilere ait özel standartlar verilir.

4.2. Paketleme, Ambalaj: Açık köklü olarak yetiştirilecek ve satılacak olan bitki materyali satışı aşamalarında nakliye koşulları verilir.

Bölüm: 5- Rootball'lu Bitkiler

5.1. Özel şartlar: Açık köklü olarak yetiştirilecek ve satılacak olan bitki materyaline ilişkin özel şartlar verilir. Anaçlık bitkiler ve diğer bitkilere ait özel standartlar verilir

5.2. Boyutlar: Rootball boyutları ve kullanılacak örnek bitki isimler karşılaştırmalı olarak verilir.

5.3. Ambalaj ve Nakliye: Rootball ile yetiştirilen bitki materyalinin satışı aşamalarında nakliye koşulları verilir.

Bölüm: 6- Diğer Arazi Yetiştiricilik Yöntemleri Kullanılan Bitki Materyali

6.1. Özel şartlar: Yeni yöntemlerle yetiştirilecek ve satılacak olan bitki materyaline ilişkin özel şartlar verilir. Anaçlık bitkiler ve diğer bitkilere ait özel standartlar verilir

Bölüm: 7-Kozalaklı Bitkiler

7.1. Özel şartlar: Konifer bitki materyaline ilişkin özel şartlar verilir.

7.2. Boyutlar: Koniferlere örnek bitki isimleri karşılaştırmalı olarak verilir.

7.3. Ambalaj ve Nakliye Koşulları

7.4. Gösterimler: Koniferler ile ilgili özel gösterimler verilir.

Bölüm: 8-Geniş Yapraklı Ağaçlar

8.1. Özel şartlar: Geniş yapraklı ağaçlara ilişkin özel şartlar verilir.

8.2. Boyut: Örnek bitki isimleri ve boyut gereksinimleri karşılaştırmalı olarak verilir.

8.3. Ambalaj ve Nakliye Koşulları

8.4. Gösterimler: Ağaçlar ile ilgili özel gösterimler verilir.

Bölüm: 9-Çalı Formlu Bitkiler

9.1. Özel şartlar: Çalı formlu bitkilere ilişkin özel şartlar verilir.

9.2. Boyut: Örnek bitki isimleri karşılaştırmalı olarak verilir. Boyut gereksinimleri verilir.

9.3. Ambalaj ve Nakliye Koşulları

9.4. Gösterimler: Ağaçlar ile ilgili özel gösterimler verilir.

Bölüm: 10-Güller

10.1. Özel şartlar: Güllere ilişkin özel şartlar verilir.

10.2 Genel bahçe gülleri

10.3 Hibrit, grandiflora, rugosa, yayılıcı ve tırmanıcı güller, peyzaj ve alçak boylu floribunda gülleri

10.4 Ağaç gülleri

10.5 Saksıda yetiştirilen güller

Bölüm: 11 –Anaçlar ve Tüplü Meyve Fidanları

11.1. Özel şartlar

11.2. Boyutları

11.3. Paketleme, Ambalaj

Bölüm: 12-Aşılı Meyve Fidanları

12.1. Özel şartlar

12.2. Boyutları

12.3. Paketleme, Ambalaj

12.4. Islah edilmiş ağaçlar

Bölüm: 13 – Çok Yıllık Bitkiler

13.1. Özel şartlar

13.2. Boyutları

13.3. Paketleme

Bölüm: 14 –Geofitler

14.1. Özel şartlar

14.2. Boyutları

14.3. Paketleme

Bölüm: 15-Palmyeler

15.1. Özel şartlar

15.2. Boyutları

15.3. Paketleme

Bölüm: 16 – Doğadan Toplanan veya Terk edilmiş Meyve Üretim Alanlarından Alınan Bitki Materyali

16.1. Özel şartlar

16.2. Boyutları

KAYNAKLAR DİZİNİ

- Anonim a**, 2006, Catalogo General 2006-2007, Firma Ürün Katalogu, Vivai Giorgio Tesi S.S., Pistoia,
- Anonim b**, 2006, Price-list for Wholesalers 2007-2008, Firma Ürün Katalogu, Tesi Ubaldo&Figli S.S., Pistoia,
- Anonim c**, 2007, Türkiye süs bitkileri ihracat raporu, Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, İhracat Genel Müdürlüğü, Antalya İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği, Antalya, 10 s.
- Anonim d**, 2008, Catalogue For Resellers 2009-2010, Firma Ürün Katalogu, Vannucci Piante S.S., Pistoia,
- Anonim e**, 2008, Arbor Price Catalogue 2009-2010, Firma Ürün Katalogu, Arbor Container Nurseries, Hulshout, Belgium
- Anonim f**, 2009, Türkiye’de üretim alanları ve üretim rakamları dağılımı, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, www.tarim.gov.tr. Son güncelleme tarihi: 09.02.2009
- Anonim g**, 2010, European Technical and Quality Standards for Hardy Nurserystock 2010. European Nurserystock Association, Lochristi, Belgium
- Anonim h**, 2010, Pittosporum tobira Nanum, Pistoia Piante, <http://www.pistoiafiante.it/> Son ziyaret tarihi:13.04.2010
- Anonim i**, 2010, Dış Ticaret İstatistikleri, İstanbul Ticaret Odası, www.ito.org.tr, Son ziyaret tarihi 18.04.2010
- Anonim j**, 2010, TS 12868 Peyzaj Mimarlığı- Uygulama Hizmetleri- Kurallar, Türk Standartları Enstitüsü, www.tse.org.tr, Son ziyaret tarihi:08.04.2010
- Anonim k**, 2010, Peyzaj Mimarlığı Hizmetleri Açık ve Yeşil Alan Düzenlemeleri Bitkisel Uygulama Genel Teknik Şartnamesi, www.peyzaj.org, Son ziyaret tarihi:08.04.2010
- Anonim l**, 2010, Türkiye süs bitkileri sektör raporu, Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, İhracat Genel Müdürlüğü, Antalya İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği, Antalya, 3 s.
- Anonim m**, 2006, Canadian Standarts for Nursery Stock, Canadian Nursery Landscape Association, Ontatio, Canada
- Anonim n**, 2004, American Standarts for Nursery Stock, American Nursery Landscape Association, Washington, USA
- Anonim o**, <http://www.netherlands-embassy.org/files/pdf/nursery.pdf>, (Erişim tarihi: 01.08.2010)
- Anonim ö**, <http://agri.nv.gov/Brochures/ANLAStandard2004.pdf>, (Erişim tarihi: 01.08.2010)

KAYNAKLAR DİZİNİ (devam)

- Anonim p**, <http://www.canadanursery.com/Page.asp?PageID=924&ContentID=841>, (Erişim tarihi: 01.08.2010)
- Anonim r**, <http://www.donnan.com/standards.htm>, (Erişim tarihi: 01.08.2010)
- Anonim s**, http://www.nurserytrees.com/Nursery_Stock_Standard.htm, (Erişim tarihi: 01.08.2010)
- Anonim ş**, <http://www.vics.org/docs/guidelines/20060603NurseryStockImplementationGuidelineVI.pdf>, (Erişim tarihi: 01.08.2010)
- Anonim t**, <http://www.tse.org.tr/TSEIntWeb/Standard/Standard/StandardAra.aspx>, (Erişim Tarihi: 15.02.2011)
- Genç, M. ve Yahyaoğlu, Z.**, 2007, Kalite Sınıflamasında Kullanılan Özellikler ve Tespiti. Fidan Standardizasyonu, Standart Fidan Yetiştirmenin Biyolojik ve Teknik Esasları. YAHYAOĞLU, Z. ve M. GENÇ (editörler), Süleyman Demirel Üniversitesi Yayınları, No. 75, Isparta, 355-465 s.
- Kiermeier, P. und Ehren, L. und Söhne, W.K.**, 2004, Pflanzenhandel Lorenz von Ehren, HDR Gartenbild Heinz Hansmann., Hamburg, 195-759 p.
- Lappen, D.**, 2001, Baumshulen Lappen, Gartenbild Hansmann, Rinteln
- Onay, H.A.**, 2008, Türkiye’de süs bitkileri sektörünün üretim ve yapısal sorunları ve öneriler, Doktora tezi, Ankara.
- Sayın, B. ve Sayın, C.**, 2004, Türkiye süs bitkileri üretim ve pazarlama yapısının AB’ne uyum açısından değerlendirilmesi, Türkiye VI. Tarım Ekonomisi Kongresi, 16-18 Eylül, Tokat.
- Spaargaren, A. and Briant, A. and Ehren, L.**, 1996, European Technical and Quality Standards for Hardy Nurserystock. European Nurserystock Association., Pimtleberg.
- Titiz, S. ve Çakıroğlu, N. ve Yıldırım, T. ve Çakmak, S.**, 2000, Süs bitkileri üretim ve ticaretindeki gelişmeler, s 709-740
- Uluğ, V. ve Yücel, G.**, 1996, Dış mekan süs bitkileri raporu, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu, T.C. Başbakanlık D.P.T. Müsteşarlığı, Yayın No: DPT:2464 – ÖİK:515, Ankara, 11-37.
- Yücel, G. ve Doğan, Y.E.**, 2010, Peyzaj tasarımında kullanılan bitki materyali standardı ve uygulamada karşılaşılan sorunlar, IV.Peyzaj Mimarları Kongresi, Kuşadası

ÖZGEÇMİŞ

Yusuf Evren DOĞAN 1981 yılında İzmit'te doğdu. İlköğrenimi Yalova 'da, Orta ve Lise öğrenimi İstanbul'da tamamladı. 2001 yılında Ankara Üniversitesi Kalecik MYO Peyzaj programında önlisans eğitimi, 2006 yılında Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümünde lisans eğitimi aldı.

Öğrencilik dönemi boyunca seminerlere ve mesleki konularda çeşitli aktivitelere konuşmacı olarak da katıldı. 2004'te 2 ay süre ile Fakülte'nin staj bursu ile İsrail'de Kibutz bahçelerinde yaptı. 2004–2005 döneminde Belçika'da Katho'da Peyzaj mimarlığı bölümünün ilk Erasmus değişim öğrencisi oldu. Bu dönemde derslerin yanı sıra Batı Avrupa'nın ünlü peyzaj mimarlarından Geert Bossaert'in bürosunda 5 ay staj gördü. Marc Ostyn ile 45 gün boyunca nitelikli bahçelere uygulamalara gitti.

2006 yılında Askerliğini Jandarma olarak Yüksekova'da yaptıktan sonra aile şirketine peyzaj mimarı olarak çalışmaya başladı. 4 Yıllık bu süreçte çok sayıda peyzaj tasarımı ve uygulaması faaliyetini yürüttü. Fransız bir firmanın Türkiye Acenteliğini yaptı. Bitkisel ürün ticareti yapan web siteleri tasarladı.

Uludağ ve Yalova üniversitesinde 2007-2010 arasında dışarıdan öğretim elemanı olarak hizmet verdi. Kurduğu işletmeleri eşine devrettikten sonra 2010 yılında Yalova Üniversitesi Yalova Meslek Yüksek Okuluna öğretim görevlisi olarak atandı. 2011 yılında Üniversite Leonardo Da Vinci birim koordinatörü oldu. 2010 yılı itibariyle Peyzaj Mimarları Odası Yalova İl Temsilciliği, 2011 yılı itibariyle Yalova Üniversitesi Yalova meslek Yüksekokulu Park ve Bahçe Bitkileri Bölüm Başkan Yardımcısı görevlerini sürdürmektedir. Evli ve bir çocuk babasıdır.